

Værktøjskasse til kildekritik

'Værktøjskasse til kildekritik' indeholder redskaber, du kan tage frem, når du skal arbejde med forskelligartet materiale i historie. Det handler i bund og grund om, at det rette værktøj tages frem til den opgave, der ligger foran dig.

Hvad er kildekritik?

Kildekritik er et analytisk redskab, der anvendes på kildemateriale til at finde ud af, hvad du kan bruge kildematerialet til, og om kildematerialet er troværdigt i forhold til det spørgsmål du stiller den.

Hvad anvendes kildekritik til?

Man kan sige, at kildekritikken er et værktøj, der anvendes til at 'åbne' en kilde. Det vil sige, at det er en analytisk tilgang til kildemateriale, der gør dig i stand til at bruge kilden til at svare på det spørgsmål, du stiller til kilden.

Kilder som beretning

Når vi bruger en kilde som beretning vil det sige, at vi anvender kilden til at fortælle om en begivenhed eller forhold i fortiden. Det er anvendeligt, når du skal få en kilde til at sige noget om fortiden. Vær opmærksom på, at kilden ikke nødvendigvis beretter det sande og fulde billede om fortiden. Det kan være brudstykker og kilden kan berette noget, der er tendentiøst/holdningspræget og det er med kildekritikken, du kan forsøge at afdække dette.

Hvilken problemstilling vil du se om kilden kan svare på?

Husk, når du skal vurdere, om det er en god kilde, så skal man altid spørge i forhold til *hvad* – altså i forbindelse med den problemstilling, du vil bruge kilden til at svare på.

HUSK: Når du bruger kilder som beretning i opgaver som DHO og SRP eller til den mundtlige eksamen, så er det *ikke* meningen, at du skal gennemgå et skema som dette slavisk! Skemaet kan du blandt andet bruge til at blive bevidst om, hvorvidt det er en god kilde til at svare på de spørgsmål, du arbejder med. I en opgave, eller til eksamen, vil du oftest kun inddrage enkelte relevante pointer som begrundelse for, hvorfor du vurderer, at informationerne er brugbare eller ej.

Hvad kan du bruge din viden om kildekritik til?

Du kan for eksempel bruge kildekritik til at finde ud af, hvorvidt afsenderen af et politisk skrift har en skjult dagsorden, og om afsenderen har noget, han/hun dækker over. Kildekritikken er et centralt værktøj i historie. Du anvender værktøjet til at se på de bagvedliggende og måske skjulte motiver i en tekst.

Figur 3.1 Værktøjskasse til kildekritik

Spørgsmål til kilden	Svar	Hvad kan du bruge svaret til i forbindelse med den problemstilling, du arbejder med?
Kildetype Fx brev, dokument eller lovtekst.		
Afsender Her tænkes ikke bare på afsenderens navn, men også <i>hvem</i> han/hun er. Er det en konge, en fattig arbejder eller en nazist? Har afsenderens identitet betydning for tekstens indhold?		
Modtager Hvem er modtageren? Er det en større forsamling eller er kilden tiltænkt enkeltpersoner? Der er for eksempel forskel på, hvordan du vil fortælle om den sidste skolefest, alt efter om du taler til dine venner eller til dine forældre.		
1.-håndsvidne/2.-håndsvidne Har afsenderen selv været vidne til begivenhederne/forholdene, du spørger ind til? Eller bygger kilden på, hvad afsenderen har fået fortalt/har hørt?		
Privat/institutionel Taler afsenderen på egne eller en gruppes vegne, for eksempel et lands (Danmark), en institutions (folkekirken) eller et partis (Venstre) vegne?		
Hemmelig/offentlig Hvis kilden er hemmelig/fortrolig, for eksempel en dagbog, så er afsenderen måske mere åben og ærlig om sine holdninger. Er kilden beregnet til en bredere offentlighed, skal du forholde dig til dét.		
Nedskrevet samtidig eller senere Er kilden nedskrevet flere år efter den begivenhed, som den beskriver, kan detaljerne være glemt, eller måske endda ændret bevidst eller ubevidst.		
Beretning Hvad siger kilden om det spørgsmål, du har stillet den?		
Ophavssituation Hvilket samfund og hvilken samtid er kilden blevet til i? Kom med en kort beskrivelse af kendetegnene ved tiden, den bliver til i.		
Har afsenderen et formål med kilden? Hvorfor har afsenderen lavet kilden? Vil personen opnå økonomisk støtte, 'fedte' for kongen, vise, hvor forstående personen er for mindretals dårlige forhold, eller noget helt andet?		

Hvad er kildens tendens?		
Er indholdet af kilden 'farvet'? Hvilke holdninger kommer til udtryk i kilden om det, du spørger den om? Er den liberalistisk, feministisk, racistisk, lovprisende af kongen eller noget helt andet? Hvilke argumenter bruges i kilden?		
Se på de ord og vendinger, som bliver anvendt i kilden		
Er der noget der:		
Fremhæves/overdrives?		
Bagatelliseres?		
Undlades?		
Digtes?		
Taler afsenderen med/mod sin tendens (interesse)?		
Siger afsenderen noget, der ikke er i hans/hendes interesse? For eksempel en nazist, der omtaler jøder i positive vendinger, dvs. taler <i>mod</i> sin tendens. Eller en korsfarer, der beskriver muslimerne i Jerusalem som 'blødtørstige barbarer', dvs. taler <i>med</i> sin tendens.		
Har vi andre kilder, der underbygger eller modsiger kildens informationer?		
Understøttes eller modsiges indholdet af kilden af andre kilder og/eller andet materiale?		
Er kilden repræsentativ?		
Er kilden repræsentativ for generelle holdninger, som flere personer deler, eller er den kun udtryk for afsenderens holdning? Dette spørgsmål hænger sammen med det ovenfor.		
Giv en samlet vurdering:		
Er det en god kilde til at svare på det spørgsmål, du har stillet til den?		